

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

IV. Diuiditur propositio in Categoricalam & Hypotheticam, & vtriusque
essentia explicatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

II Signa numeri pluralis veluti *omnes, nulli, aliqui*, distribuantur, vel disiunguntur per binarios, quorum unitates copulatim somuntur, quapropter hæc propositiones vnam tantum propositionem habent. Exempli gratia, hæc propositio, *nulli homines currunt*, resoluenda est; neque hi homines currunt, neque hi homines currunt, &c. non tamen iterum potest fieri resolutio; hi homines non currunt: ergo hic homo non currit, & hic homo non currit, aliis non distinguerentur ex modo significandi hæc propositiones *nullus homo currit, & nulli homines currunt*. Hæc ita dicenda sunt ut propositiones contradictorie oppositæ numeri pluralis, rectè & commodè possint assignari, & strictè loquendo vera sunt, in communi tamen modo loquendi in his propositionibus ad ultimam usque unitatem fit resolutio.

12 Hæc omnia quæ de quantitate propositionis, & signis illam constituentibus fuisse dixi, apprimè debet obseruare recens Dialecticus, ne illi duplex propositio contradictoria, vtrique vera, aut vtrique falsa appareat, quæ si percaleat dexterè, poterit cuicumque propositioni suam contradictoriam assignare: aliter in duplex contradictorium vtrumque verum, vel vtrumque falsum passim incidet.

PUNCTUM IV.

Diuiditur propositio in Categoricam & Hypotheticam & vtriusque essentia explicatur.

I Elebris est diuisio propositionis in Categoricam, & Hypotheticam, quæ vulgò sic definiuntur. Propositio Categorica est, quæ constat subiecto & prædicato tanquam partibus proximis. Propositio Hypothetica dicitur, quæ constat subiecto & prædicato tanquam partibus remotis. Non acquiesco, quia hæc propositio, quæ in omnium opinione hypothetica est, si *Sol luceret, dies esset*, non constat subiecto, & prædicato tanquam partibus remotis, hoc enim est constare immediatè partibus, quarum quælibet, vel aliqua illarum constat subiecto & prædicato, quod in hac propositione non contingit, in qua nullam partem poteris assignare, quæ subiectum, aut prædicatum includat, siue enim assumas partem hanc *si Sol luceret*, siue alteram eligas *dies esset*, vtramque subiecto & prædicato carentem inuenies.

2 Huic argumento posset solutio adhiberi iuxta definitionem aliam propositionis hypotheticæ, quam nonnulli adducunt, videlicet: *Propositio hypothetica est, quæ constat duabus categoricis, vel earum locum habentibus*. Exemplum propositionis hypotheticæ constantis duabus categoricis esto hæc hypothetica, *Petrus legit, & Ioannes audit*; exemplum autem hypotheticæ constantis extremis habentibus locum duarum categoricarum ministrat hæc propositio, *si Sol luceret, dies esset*. Contra priorem definitionem ostendam postea omnem propositionem constare subiecto, & prædicato tanquam partibus proximis; & contra posteriorem probabo complexum illud *Petrus legit & Ioannes audit*, non esse simplicem propositionem hypotheticam, sed duplicem categoricam continere cum ipsarum distinctione. Modò tamen rogo cur fingat hæc opinio in hac propositione, *si Sol luceret, dies esset*, extremum istud *si Sol luceret*, obtinere locum vnius categoricæ, & extremum alterum *dies esset* aliis categoricæ vices gerere. Dices quia substituuntur loco duarum categoricarum, quæ debebant inesse propositioni hypotheticæ. Contra huic propositioni, *si Sol luceret, dies esset*, implicent duæ categoricæ inesse, quia per se ipsam constat extremis quibus de facto componitur, & alia quæcumque illi repugnant. Secundò gratis supponitur omnem hypotheticam debere constare duabus categoricis. Tertiò ex suppositione quod debeat constare omnis propositio hypothetica duabus categoricis, vnde inferes extrema huius propositionis *si Sol luceret, dies esset*, poni loco duarum propositionum categoricarum? ego enim asseram poni loco duarum definitionum, vel duarum demonstrationum, quibus fingam hypotheticam debere constare. Hæc omnia frigidè dicuntur, & sine ardore sunt impugnanda. Mitto etiam Auctores definiētes propositionem hypotheticam per duas categoricas quibus constare affirmant, non explicare, quid sit propositio categorica, quæ si prius non cognoscatur, cognosci non

poterit, quæ propositio constet duabus categoricis, & hypothetica sit.

Proprius ad rem accessit Hurtadus disp. 3. sect. 3. qui asserit propositionem categoricam esse propositionem absolutam & se sola significatiuam; Propositionem vero hypotheticam expressè non definit, sed hæc subiicit: *Exemplum autem propositionis aliunde pendens sit: si Petrus venerit loquatur, subiectum cum prædicato nectitur non absolute, sed cum dependentia*. Ex quibus ad mentem huius Auctoris hanc infero definitionem: Propositio pendens aliunde, vel, ut ipse explicat, cuius subiectum cum prædicato nectitur non absolute, sed cum dependentia ab alio. Hæc si rectè explicentur, existimo vera esse; nihilominus ut iacent, rem non declarant, non enim Hurtadus definit, an propositio constet subiecto & prædicato tanquam partibus proximis aut tanquam partibus remotis, neque hæc extrema assignat in propositionibus conditionalibus, quæ potissimè hypotheticæ sunt. Deinde hoc quod est propositionem esse se sola significatiuam, quod proprium esse ait propositionis categoricæ, commune est omni propositioni, hæc enim propositio hypothetica, *si Sol luceret dies esset*, se sola est significatiua, si integra & secundum se totam sumatur.

Sentio omnem propositionem siue categoricam, siue hypotheticam constare æquè primariò & per se subiecto & prædicato tanquam partibus proximis. Probo facile: Omnis propositio est enunciatio vnius de alio; ergo in omni propositione datur vnum de quo enunciat, quod est subiectum; & aliud, quod enunciat, quod est prædicatum; ergo omnis propositio constat subiecto & prædicato. Deinde hæc extrema, seu hoc subiectum, & hoc prædicatum immediatè annectuntur copulâ est; ergo immediatè componunt propositionem. Secundò omnis propositio est iudicium, quod essentialiter est cognitio, quæ cognoscitur conuenientia duorum extremorum; ergo omne iudicium seu omnis propositio dicit vnum extremum cui aliud conuenit, & aliud, quod conuenit, quorum hoc prædicatum; illudque, subiectum nuncupantur. Neque iuvat dicere hypotheticam habere subiectum, & prædicatum remotum; quia iudicium immediatè enunciat vnum de alio, & immediatè fertur in conuenientiam extremorum; ergo immediatè respicit illud, quod enunciat, videlicet prædicatum, & illud de quo enunciat, scilicet subiectum; ergo dicit subiectum & prædicatum tanquam extrema immediatè affecta copulâ est; ergo tanquam partes immediatè componentes propositionem. Insuper impugnauimus iam hunc dicendi modum, dum refelli definitionem propositionis categoricæ, quæ constat subiecto & prædicato tanquam partibus proximis.

Assero insuper formam, quâ propositio hypothetica constituitur formaliter propositio, seu in ratione propositionis, esse copulam est non alias particulas, quia, si, ergo, & vel, quæ vulgò assignantur. Dixi, quâ propositio hypothetica constituitur in ratione propositionis, quia distinguenda est forma, quâ propositio hypothetica constituitur, formaliter propositio, à forma, quâ hypothetica constituitur, sicut in propositione categorica vniuersali distinguitur forma, quâ constituitur in ratione propositionis, à forma quâ vniuersalis constituitur; hæc enim in hac propositione *omnis homo est animal*, est signum omnis; illa verò copulâ est. Conclusionem sic explicatam probo. Propositio hypothetica dicit formaliter enunciationem vnius de alio, & conuenientiam vnius de alio. Sed enunciatio, & conuenientia tantum significatur per copulam est: ergo tantum copulâ est significat formam propositionis. Maior constat ex sæpe dictis; Minor ex terminis constat, quia particula *quia, si ergo, & vel*, non significant conuenientiam cum prædicato.

Forma, quâ propositio hypothetica constituitur in ratione hypotheticæ tantum est particula si. Hanc particulam constituere propositionem conditionalem hypotheticam formaliter facile euinco. Propositio hypothetica constituitur formaliter talis, per id, ex vi cuius differt à categorica. Sed propositio conditionalis, quæ est hypothetica in omnium sententia, tantum differt à categorica per particulam si: ergo per hanc constituitur formaliter hypothetica. De reliquis particulis *quia, ergo, & vel*, constabit ex his quæ iam subiicio, quibus probo propositionem causalem, rationalem, coniunctiuam, & disiunctiuam,

etiam, rationem hypotheticam non habere.

7 His premis propositionem hypotheticam sic definio:
Propositio hypothetica est illa, cuius predicatum restringitur per additum, significando tantum dependentiam, & non inesse. Hæc definitio rectè explicat naturam propositionis conditionatæ, quia in hac propositione, si Sol lucet dies est, existentia diei non vitiumque prædicatur, sed cum dependentia à Sole, neque absolute dicitur lucem existere dependentem à Sole, sicuti prædicatur in hac propositione lux est producta à Sole, sed tantum enunciatur ex suppositione apposita conditionis si Sol lucet. Insuper definitionem esse exactam sic probat. Propositio hypothetica est propositio, in qua fit enunciatum ex hypothese, seu ex suppositione; ergo in illa non debet enunciari prædicatum absolute, sed cum addito, ex vi cuius significatur dependentia, seu connexio ab illo addito, quæ nihil dicit in esse absoluto, seu nihil ponit in esse, quia ex hoc modo significandi, qui strictè reperitur in hac propositione si Sol lucet dies esset, neque in esse ponitur existentia Solis, neque existentia lucis aut diei, nullo enim illorum existente prædicta propositio suam retinet veritatem. Ex his inferes in hac propositione si Sol lucet, dies est, prædicatum affici conditione quod est existens, si Sol lucet: illa enim propositio si Sol lucet, dies est, formaliter reddit hunc sensum: Sol est existens, si Sol lucet, ubi additum illud si Sol lucet prædicato appositum facit propositionem nihil ponere in esse, sed tantum significare connexionem, seu dependentiam inter subiectum, & prædicatum.

8 Ex hac definitione inferes malè assignari propositionem causalem inter hypotheticas, quia in illa existentia prædicati absolute enunciat, veluti cum dicitur, quia Sol lucet, dies est, quæ propositio Sole non existente vera non erit, quia ex vi illius absolute prædicatur existentia diei, sicuti prædicatur in ista, Dies est existens productus à Sole lucente. Potiori ratione inter hypotheticas annuerenda non sunt propositiones coniunctivæ, disiunctivæ, & rationales, in quibus omnibus existentia prædicati absolute enunciat, & illam importat secundum existentiam copula est in propositione appositæ. Deinde propositio coniunctiva, Petrus currit, & Ioannes ambulat, non est simplex propositio, sed duplex categorica; ergo non est hypothetica. Probo Antecedens: auditæ hac propositione possum concedere priorem partem, & negare posteriorem, quia verum est Petrum currere, & falsum Ioannē ambulare; ergo hæc propositiones habent distinctam veritatem, & falsitatem; ergo non efficiunt simplicem propositionem, quia simplex propositio simplici veritate gaudet. Quod si velis ex duplici veritate unam confici, sicuti ex duplici propositione una propositio componitur, adhuc argumento non satisfas, quia etiam si ex duplici veritate tertia alia posset componi ex veritate & falsitate, nulla posset assurgere compositio: cum ergo in hac propositione coniunctiva Petrus currit, & Ioannes ambulat, prior pars possit esse vera, & posterior possit esse falsa, non potest ex falsitate prioris partis, & veritate posterioris confici tertia aliqua veritas, aut falsitas, quæ indivisibiliter propositionem afficiat, sed falsitas partem unam, & veritas partem aliam afficiat. Propositio disiunctiva, verbi gratia, Petrus currit, vel Ioannes ambulat, hypothetica non est dicenda, quia importat absolutam existentiam prædicati, etsi non determinatè, sed sub disiunctione, sicuti hæc propositio particularis aliquis homo currit, quæ non magis hunc hominem currentem quam illum ex se importat. Hæc tamen disiunctiva propositio simplex est, & non multiplex, quia simplici veritate gaudet, cum enim dicitur Petrus currit, vel Ioannes ambulat, non licet respondere, Petrus currit, concedo hanc partem; Ioannes ambulat nego hanc partem, etsi de facto Petrus currit, & Ioannes non ambulet.

9 Rationalis propositio, v. g. Petrus currit, ergo movetur, quam Summulista inter hypotheticas recensent, neque est hypothetica, quia absolute prædicati existentiam importat; neque simplex, sed multiplex, quod probatur eadem ratione, quæ nuper idem probabam de propositione coniunctiva: quia illi inest duplex veritas, aut falsitas, auditis enim his vocibus, Petrus currit, ergo movetur, respondemus Petrus currit, concedo Antecedens: ergo movetur, concedo consequentiam, & sepe concessio antecedenti, seu priori propositione, posteriorem aliam, consequentiam videlicet negamus, cum consequens non est legitime illi eum.

10 Ex his deducitur hypotheticam differre à categorica ratione additi si afficientis illius prædicatum, ex vi cuius copula est, quæ absolutam existentiam ex se importat, illam tantum dicit conditionatam, ac proinde, etsi forma propositionis categoricæ, & hypotheticæ sit copula est, hæc propositiones inter se differunt essentialiter, quia copula est in hypothetica ratione additi tenentis se ex parte prædicati contrahitur ad significandam existentiam conditionatam prædicati, quam absolutam ex se nullo appposito addito in categorica propositione significat.

11 Obiicies contra definitionem propositionis hypotheticæ supra traditam: Hæc est propositio hypothetica, si Petrus est homo, est animal rationale, & tamen prædicatum non restringitur per additum aliquod extrinsecum, quia Petrus esse hominem, quod est additum tenens se ex parte prædicati ab hoc formaliter non distinguitur, & nihil potest esse additum respectu sui ipsius. Respondeo hinc est alias similes propositiones non esse conditionales, ut tradunt communiter Theologi in materia de scientia Dei, ac proinde non esse proprie hypotheticas, eadem enim ratione, & non aliâ, quâ propositio conditionalis dicitur, dicenda est hypothetica. Quia tamen huiusmodi propositiones instar conditionatarum significantur, & in illis utimur conceptu hominis ut distincto à conceptu animalis rationalis, ideo veluti hypotheticæ significantur, eodémque prædicato utimur, ac si sibi ipsi adderetur.

12 Obiicies ultimò, sequi ex eo, quod conditiones sint affectiones prædicatorum, has duas propositiones contradictorias Petrus dormiet, si ego legero: Petrus non dormiet, si ego legero, dari simul falsas. Sequela probatur. In primis prior propositio falsa est, quia falsum est dicere ex mea lectione sequi dormitionem Petri, quod enunciat prædicta propositio. Posterior similiter est falsa, quia ex vi illius enunciat non dormitionem Petri sequi ex mea lectione, sicuti ex vi prioris enunciat sequi dormitionem; quod similiter est falsum, quia ex mea lectione, neque sequitur dormitio Petri, neque negatio dormitionis Petri. Respondeo in omni opinione prædictas propositiones esse contradictorias, quia in omnium opinione sunt affirmatio, & negatio eiusdem de eodem, ac proinde omnes teneri prædicto argumento satisfacere. Pro omnibus tamen respondeo hanc propositionem Petrus non dormiet, si ego legero, quando est contradictorium huius propositionis Petrus dormiet, si ego legero, non facere hunc sensum, erit negatio somni Petri, si ego legero, sed hunc reddere, ex mea lectione non inferenda est dormitio Petri, in quo sensu non potest esse simul falsa cum sua contradictoria, in qua affirmatur dormitionem Petri inferendam esse ex mea lectione, casu quo hæc existat, & implicat mea lectione existenti inferri, & non inferri ex illa Petri dormitionem.

13 Ratio æquivocationis est; quia quando hæc propositio Petrus non dormiet si legero, est contradictorium huius, Petrus dormiet si legero, necessum est negationem cadere non solum supra copulam, sed supra particulam si legero, quia debet negare prædicatum utrumque, sed quatenus habet additum si legero, quod se tenet ex parte prædicati. Fateor clariùs & sine æquivocatione aliqua assignari pro contradictoria huius propositionis Petrus dormiet si legero, propositionem hanc Non si legero Petrus dormiet. Verumtamen nequit negari has esse contradictorias Petrus dormiet si legero: Petrus non dormiet si legero, licet posterior ista in sensu à me assignato sit explicanda, & alium habeat, qui in obiectione adducitur, in quo prioris propositionis contradictoria non est.

PUNCTUM V.

De Oppositione propositionum.

14 Ariaga disput. 2. sect. 4. Hurtadum impugnatur, qui sic Oppositionem definiuit: Oppositio est repugnantia duarum propositionum circa veritatem, vel falsitatem, quia hæc definitio solum est descriptiva per ordinem ad veritatem, vel falsitatem, quæ est qualitas propositionis, atque melius oppositionem sic esse definiendam: Repugnantia duarum propositionum in affirmatione, vel negatione. Etsi posterior hæc definitio detur per affirmationem, & negationem,

B 4 quæ